

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hišnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 8. januarja 1940

Cena posamezni številki 150

Enotno trgovinsko ozemlje

Tako v sporazumu z dne 26. avgusta ko tudi v uredbi o organizaciji banovine Hrvatske je naglašeno, da ostane Jugoslavija enotno trgovinsko ozemlje. Ta določba je tudi nujno potrebna, ker bi se vsa naša gospodarska sila razbila, če ne bi bila Jugoslavija več enotno gospodarsko ozemlje. Industrializacija države bi mahoma nazadovale, če bi carinske meje delile posamezne pokrajine. Absolutno nemogoča pa bi postala tudi vsaka uspešna konkurenca domačih industrij s tujimi industrijami. Ves odjemni trg bi se tako zožil, da bi se rentabilnost industrijske proizvodnje silno zmanjšala, za mnoga podjetja pa bi sploh prenehala. Zato tudi ni bilo drugače mogoče, kot da je sporazum posebej naglašil, da ostane Jugoslavija trgovinsko enotno ozemlje.

Ker še ni sporazum v celoti uveljavljen, ker še ni tudi popolnoma izvedena preureditev države, pa se je že ponovno dogodilo, da se temeljno načelo enotnosti trgovinskega ozemlja ni vedno upoštevalo. Tako smo doživeli, da je veljala precej časa uredba o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije izrečno le za nehrvatske kraje, dočim v banovini Hrvatski ta uredba še ni veljala, ker je ni podpisal ban Hrvatske. S tem je bila storjena velika napaka, ker je vsak uspešen boj proti draginji nemogoč, če se ne vodi v vsej državi. Ravno v tistih usodnih dneh, ko so se cene najbolj dvigale, se je to najbolj opazilo. Tako so mogla številna tuja zastopstva v Zagrebu nemoteno dvigati cene in ta svoj diktat vsiljevati tudi trgovcem v drugih pokrajinah, ker ni protidraginjska uredba veljala tudi za Hrvatsko. Doživeli smo tudi to, da se je prodaja bencina v Ljubljani ustavila na izrečno zapoved iz Zagreba in da je bila Ljubljana brez bencina, čeprav so stali vagoni polni bencina v ljubljanskih skladiščih. Čeprav je policija vse to ugotovila, je bila vendarle brez moči. Pred dnevi je bila veljavna protidraginjske uredbi razširjena tudi na Hrvatsko, toda prepozno, ko se je glavna škoda že izvršila.

Na drugem mestu objavljamo uredbu o prepovedi ustanavljanja veleblagovnic, ki pa velja le za banovino Hrvatsko. Jasno je, da bi morale biti veleblagovnice prepovedane v vsej državi, kajti sicer ni Jugoslavija enotno trgovinsko ozemlje. Nastati morajo nevtržne razmere, če bi v vsaki banovini veljale druge določbe glede izvrševanja obrtov. Prišli bi do tega, da bi določbe obrtnega zakona v eni banovini veljale, v drugi pa ne. Iz takega stanja bi nakrat prišli do tega, da bi nastale med posameznimi banovinami trgovinske bariere.

Zato je nujno, da se enotnost trgovinskega ozemlja Jugoslavije absolutno spoštuje in da se ne izda niti en predpis, ki bi bil v nasprotju s to enotnostjo. To je potrebno tudi zato, ker je vsa tendenca gospodarskega in političnega razvoja v Evropi, da se gospodarska ozemlja večajo, ne pa manjšajo. Nesreča Evrope je ravno v tem, da je vsa prepletena z različnimi mrežami, ki ovirajo zunanjo trgovino, s tem pa tudi gospodar-

ski razvoj Evrope. Francoski listi pišejo že sedaj o potrebi, da se po vojni ustanove združene evropske države, da postane vsa Evropa eno carinsko ozemlje. Morda ne bo ta cilj takoj po vojni tudi dosežen, gotovo pa je to, da se bo usmeril ves gospodarski razvoj Evrope k temu cilju.

Tudi naša dolžnost je, da delamo v tem smislu in da se že sedaj pripravimo, da bo naše trgovinsko

ozemlje čim bolj enotno in s tem tudi čim bolj močno. Že sedaj smo nešteto krat videli, kako težko škodo smo imeli, ker smo si na tujih trgih po nepotrebnem medsebojno konkurirali. Sklenili smo celo ali pa vsaj pripravljali dogovore že z Madžarsko, Romunijo in Bolgarsko, da bi se ta škodljiva medsebojna konkurenca preprečila. Jasno je, da bomo v tem smislu morali delati tudi v bodoče. Po-

polnoma izključeno pa je, da bi mogli biti ti dogovori za nas tudi uspešni, če ne bomo izpolnili osnovnega pogoja, da je vsa naša država enotno trgovinsko ozemlje in da je to ozemlje tudi za zunanji svet gospodarsko enotno organizirano.

Z največjo rigoroznostjo je zato treba gledati na to, da se enotnost trgovinskega ozemlja vedno in ob vsaki priliki absolutno spoštuje.

Seja ožjega odbora Zveze trgovskih združenj

za dravsko banovino bo v petek 12. januarja 1940, ob 9. uri dopoldne v sejni dvorani Trgovskega doma v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika.
2. Razprava o davčni reformi.
3. Razprava o minimalnih mezdah.
4. Predlogi združenj in predsedništva Zveze.
5. Zaključno poročilo o obdaritvi obmejnih šol.
6. Slučajnosti.

Predsednik:

Stane Vidmar s. r.

Tajnik:

Dr. Ivko Pustišek s. r.

tančno predpisuje, kaj je treba storiti, če se zahtevani podatek ne dobi.

Po načelu, da se more en prestop kaznovati samo enkrat, je čisto nemogoč predpis čl. 107. a), po katerem se more kaznovati davčni zavezanec za utajo (denarno in zaporno) in poleg tega še disciplinsko s kaznijo do 200.000 din, da pa pri tem niti ne govorimo o tem, da je disciplinska kazen v višini 200.000 din čisto nedopustna.

Iz vsega izhaja, da čl. 107. a) ne sme ostati v veljavi!

Preveč drakonične kazni določa nova davčna reforma

Razumljivo je, če hoče finančna uprava na vsak način doseči, da bi ji vsi davčni zavezanci napovedovali čim bolj natančno davke in da zlasti noben davčni zavezanec ne bi utajil niti pare svojega dobička. Če je davčna uprava na vsiku svoje dolžnosti in če je tudi znala utrditi davčno moralno določilo zavezanec, bo ta cilj v znatni meri tudi dosegla, stoodstotno pa seveda nikoli, ker je takšen ideal na svetu kratkoma nedosegljiv.

Kakor kaže zadnja davčna reforma pa naša finančna uprava sploh niti ne skuša s pozitivnimi sredstvi povečati davčno moralno, temveč pričakuje ves uspeh le od kazni. To so zaradi tega naravnost drakonične in mnogo hujše kakor pa jih predvideva kazenski zakon tudi za težke prestopke. Ta strogo kazni se je pokazala že v protidraginjski uredbi, še mnogo večja pa je v sedanji davčni reformi. Te drakonične kazni so naletele zato v strokovnih krogih na hudo in upravičeno kritiko. Posebno ostro pa nastopa proti tem kaznim beograjsko »Narodno blagostanje«, ki v svoji zadnji številki pravi med drugim naslednje:

Večkratne kazni za eno in isto dejanje

»Glavna odlika evolucije našega zakona o neposrednih davkih je pomnoževanje in poostrovanje kazni. Krono pomeni zadnja novela... Davčni zavezanec gre danes vse življenje skozi šibe davčnih kazni. Najprej pride običajna letna prijava davka. Davčni zavezanec ima obrat, ki ga prijavlja vsako leto. Ta obrat je davčnim oblastem popolnoma znan, kljub temu pa se kaznuje s 3-15% odmero davka, če ne vloži v tekočem letu prijave v določenem roku. Med letom zahteva davčna oblast od njega kakšen podatek. Če tega ne da v roku, se kaznuje z globo 100.000 din in to tolikokrat, kolikorokrat zahteva oblast ta podatek. Iz kakršnega koli vzroka — recimo zaradi ovdabe — začne davčna oblast kazensko postopanje proti istemu davčnemu zavezanec zaradi utaje. Če se ne posreči njegov zagovor, se kaznuje s šestkratnim dolžnim davkom, z zaporno kaznijo in poleg tega še z 200.000 din denarne kazni.

Kaznuje se, če ne prijavi v roku, kaznuje se, če ne dovoli vpogleda v svoje poslovne knjige, kaznuje se, če ne pokaže svoje postranske knjige (3. odst. čl. 107a), kaznuje se, če ne obračuna natančno davka na dividende, ki jih izplača, kaznuje se, če premalo obračuna davka od osebnega dela, kaznuje se z zaporno kaznijo, če poda podatek nepravilno itd.

»Če se ugotovi, da davčni zavezanec ni v poslovnih knjigah iz-

kazal tudi le najmanjši del poslovnega dohodka in da tega dela ni prijavil, se kaznuje denarno z 10 do 200 tisoč din, s čimer pa se ne oprošča kazenske odgovornosti po čl. 142. in 142.a.«

Kdor torej namerno ne izkaže v knjigah »tudi le najmanjši del dobička«, je zakrivil utajo! Če tega ni storil namerno in zavedno, se kaznuje z disciplinsko kaznijo do 200.000 din, če pa je to storil namerno, se kaznuje s šestkratnim davkom, zapornom in neodvisno od tega še z disciplinsko kaznijo do 200.000 din.

Večkratna kazen za eno in isto kazensko dejanje je v nasprotju z našim pravnim redom ter z načeli kazenskega prava.

Davčna obveza je navadno enoletna — vsekakor pa določena z rokom. To pomeni, da vsako leto nastajajo ponovno vse glavne in postranske dolžnosti po zakonu o neposrednih davkih.

Logično more davčni zavezanec vsako leto samo enkrat kršiti eno in isto dolžnost po istem davčnem izviru — brez ozira na to, če je disciplinski ali davčni prestopok. Odmera davkov je vezana na roke. Davčna oblast zato ne bi smela zavlačevati odmere davka, temveč jo mora hitro izvršiti, ker ni nič bolj slabo tako za ugled države kakor za duševno stanje davčnega zavezanca ko plačevanje tekočega davka po lanski odmeri. Večina dolžnosti po zakonu o neposrednih davkih je vezana na roke. Zakon predvideva v vsakem posameznem primeru, kaj naj se zgodi, če se zavezanec ne odzove predpisu zakona. Ali se kaznuje ali pa se enostransko odmeri davek. Tretjega ni! Nikjer se v zakonu ne pravi, da se mora odmera davkov izvršiti na podlagi podatkov, ki jih zahteva davčna oblast od davčnega zavezanca. Načelo, ki se uporablja za vse davčne oblike, je, da odmerja v primeri nezadostive prijave davkov po davčnem zavezanec davek oblast.

Sicer pa tudi v primeru, če bi se sprejelo stališče, da morajo biti dani neki podatki, ne bi bilo ponavljanje zahteve in niti disciplinske kazni umestno, ker se more misliti, da se kljub vsemu temu ne bi mogli dobiti vsi podatki. Ni dopustno postopanje, da se iz disciplinskih kazni delajo viri državnih dohodkov, še manj pa smejo te postati propast davčnega zavezanca...

Osnovno načelo kazenskega prava je, da se more eno kaznivo dejanje kaznovati samo enkrat. Računsko povedano se more reči, da je kazen kompenzacija za protipravno dejanje. Z njo je postavljeno ravnovesje v pravnem redu. S kaznijo daje krivec državi za doščenje. Kazen je zanj bolečina za bolečino, ki jo je napravil dru-

žbi. Pravni red določa velikost kazni. Ta je adekvatna krivdi in ko krivec prestane kazen, je njegova krivda konsumirana. Dal je družbi odškodnino in zato se vrača na svoje mesto.

Absurdna je že misel, da bi se smelo eno kazensko dejanje večkrat kaznovati. Po tej logiki bi mogel biti človek obsojen tudi desetkrat na smrt. Kazni po zakonu o neposrednih davkih, disciplinske ali davčne, denarne ali zaporne niso nič drugega ko maščevanje za kršitev dolžnosti do davčne oblasti. Tudi tu se s kaznijo krivda izbriše. Davčna oblast se na to zadevo ne sme več vračati. Proti zakonu je, če se ponovno zahteva podatek, ker zakon na-

Omejitev avtomobilskega prometa in trgovski potniki

Upravičena zahteva trgovskih potnikov

Omejitev avtomobilskega prometa je posebno hudo zadela trgovske potnike, ki se morajo pri opravljanju svojega posla posluževati tudi avtomobilov. Z njimi običajno tudi od železnice najbolj oddaljene kraje. Seveda pa mora trgovski potnik, da pride v te kraje, dostikrat voziti tudi na cestah, ki so vzporedno z železniškimi progami. Ravno tako se mora potnik tudi vračati po cestah, ki potekajo paralelno z železnico. Dostikrat se zgodi, da pride potnik s svojim avtomobilom v kakšno vas pred mestom po onem času, ki je še dovoljen za avtomobilsko vožnje. Potniku je v tem primeru povratek onemogočen. Potnik mora zato ostati čez noč v tem kraju, v kraju pa ne dobi prenočišča. Z avtomobilom pa vožnje ne sme nadaljevati, ker je že dovoljen čas potekel. Potnik pride na ta način v največje težave. Poleg tega pa trpi tudi vsa trgovina. Potnik mora prej zaključiti svoje potovanje ter ne more časa tako dobro izkoristiti. Sklene se zaradi tega manj kupčij, zaslužek potnika se zmanjša, a tudi promet v trgovini. Na vsak način je ta izguba mnogo večja kakor pa je vreden prihranek na bencinu.

Zagrebska trgovinska zbornica je zato predložila bankski upravi v Zagrebu predlog, da se dovolijo za avtomobile trgovskih potnikov in agentov neke olajšave glede sedanjih omejitev avtomobilskega prometa. Avtomobili trgovskih potnikov naj bi dobili poseben znak v obliki modrega trikotnika, ki naj bi dovoljeval trgovskim potnikom vožnjo tudi po cestah, ki gredo vzporedno z železniškimi

progami ter povratek v kraj njih stalnega bivališča tudi po 21. uri oziroma v sobotah po 14. uri.

Ta predlog je vsekakor v polni meri utemeljen in želeti je, da se tudi izvede, in sicer ne samo v banovini Hrvatski, temveč tudi v vsej državi. Trgovina, ki mora danes že itak premagovati silne težave, ne sme biti udarjena še zaradi omejitev avtomobilskega prometa. Res ne vemo, kako naj trgovina zbere vse velike nove davke, ki se z davčno reformo od nje zahtevajo, če pa se trgovini delajo povsod samo nove težave.

Zato naj se ta izjema trgovskim potnikom dovoli!

Uporaba »Navicert« sistema za Jugoslavijo

Britanski generalni konzulat v Zagrebu je objavil, da je ministristvo za vodstvo gospodarske vojne razširilo uporabo »Navicert« sistema tudi za kraljevino Jugoslavijo.

Osnovno načelo »Navicert« sistema je, da naročniki blaga dajo predpisana jamstva o končni uporabi blaga še preden zapusti pristanišče ladja, ki to blago prevažajo. V posameznih primerih bodo britanski konzulati pozvali uvoznike, da pravočasno dajo ta jamstva.

Kakor hitro se ta jamstva dajo za blago, ki tvori tovor ladje, se izda tej ladji »Navicert« certifikat, ki ima ta namen, da olajša in pospeši kontrolo na postajah za kontrolo kontrabande.

Če se bodo naši uvozniki posluževali teh certifikatov in pravočasno dali zahtevana jamstva, se bo s tem znatno olajšal prevoz blaga v Jugoslavijo.

Ustanovitev deviznega pododbora v Zagrebu

Hrvatska privreda« poroča, da je bila na banski upravi v oddelku za trgovino, obrt in industrijo konferenca z zastopniki hrvatskega gospodarstva o ustanovitvi deviznega pododbora v Zagrebu. Ta pododbor bi imel svoj uvozni in izvozni oddelak. Na konferenci je bil izvoljen odbor, ki bo izdelal načrt za pravila tega pododbora. Ta pododbor bo dajal vsa potrdila in dovoljenja za uvoz in izvoz blaga. Po vsej verjetnosti bo ta pododbor ustanovljen že kmalu.

Tudi Slovenija nujno potrebuje tak pododbor, ker nastalo bi nemogoče stanje, če bi Zagreb tak pododbor imel, iz Ljubljane pa bi se morali uvozniki in izvozniki za vsako stvar obračati v Beograd.

Ali pa bodo v Ljubljani delali na to, da dobimo tudi v Ljubljani devizni pododbor?

Ljubljanska pošta išče prostore

Direkcija pošte in telegrafa v Ljubljani išče primerne svetle in zračne prostore v bližini sedanje glavne pošte. Ponudbe z navedbo najemnine je treba poslati do 15. januarja gospodarskemu odseku direkcije.

Ta razglas poštne direkcije zno-va potrjuje, kako nujno potrebno je, da dobi Ljubljana novo pošto poslopje. Ko je bila sezidana sedanja glavna pošta, ni imela Ljubljana več ko 30.000 prebivalcev. Jasno je, da za sedanje razmere to poslopje ne more več zadostovati. Izdelani so bili tudi že projekti za zgradbo novega poslopja, toda zaradi znanega pomanjkanja kreditov ni bilo iz teh načrtov nič in nadloga zaradi pretresnih prostorov je ostala.

Kakor kaže razglas poštne direkcije, si hoče ta pomagati sedaj na ta način, da najame nekaj prostorov kje v bližini glavne pošte. Jasno je, da se na ta način ne more zadovoljivo rešiti vse vprašanje. Rešitev je le ena; da se sezida novo pošto poslopje, kajti drugače ne bomo nikdar rešeni sedanje zadrege. Pošta ima v Sloveniji poleg tega tako lepe dohodke, da bi stavbene stroške za novo poslopje z lahkoto prenesla.

40 vagonov boksita se na dan izvažajo iz Dalmacije

Proizvodnja boksita v drniškem revirju je reducirana na polovico. Dočim je bilo prej zaposlenih pri pridobivanju boksita okoli 900 delavcev, je danes zaposlenih samo 300 do 500. Ves boksit pa se danes izvažajo le po kopnem, dočim se je včasih izvažal predvsem po morju. V normalnih časih je znala letna proizvodnja okoli 400 tisoč ton, dočim je sedaj padla pod 200.000 ton.

V zadnjem času se pošilja boksit tudi v tvornico aluminija v Lozovicu. Tvornica v Lozovicu je do pred kratkim uporabljala aluminijev dioksid, ki ga je dobivala iz tovarne v Mostah pri Ljubljani. Sedaj pa izdeluje tovarna aluminijev dioksid sama in zato potrebuje boksit.

625 novih obratov na območju sarajevske zbornice

Na območju trgovsko-industrijske zbornice v Sarajevu je bilo ob koncu leta 1937. 15.194 obratov. Leta 1938. je bilo prijavljenih 1307 novih, odjavljenih pa 682 obratov, da se je njih skupno število dvignilo za 625 na 15.819. Od tega prirastka odpada na industrijske obrate 319, kar je izredno veliko, na trgovske pa le 306 obratov.

Od 319 industrijskih podjetij je 19 izvoznih žag, 45 srednjih žag, ki delajo za notranji trg, in 47 malih žag, 3 industrijske usnja, 10 kemičnih, 13 kovinskih, 53 živilskih, 16 rudarskih, 39 stavbenih, 20 tekstilnih, 49 električnih in 10 industrijskih podjetij raznih vrst.

Vojni list« je objavil uredbo o zakonsko močjo o rekviziciji, ki jo je predpisal ministrski svet. Glavna določila uredbe so:

Iz § 1. — Rekvizicija je prisilno odvzemanje razpoložljivih sredstev za potrebe vojaške sile ter državnih ustanov, ki so važne za državno obrambo ter za potrebe prebivalstva. Rekvizicije se izvršujejo v pripravnem, mobilnem in vojnem stanju.

Rekviziciji so zavezana vsa zasebna in javna materialna sredstva na ozemlju kraljevine Jugoslavije, tako jugoslovanskih kot tujih državljanov, ustanov in podjetij, v kolikor niso od rekvizicije izrečno izvzeta.

Rekvizicija se izvrši samo takrat, kadar se ne morejo pokriti potrebe z rednim načinom dobave.

Rekvirirana sredstva se redno plačajo z denarjem, pri pomanjkanju razpoložljivih sredstev pa z boni ali rekvizijskimi pobotnicami. Način izplačila se pravočasno objavi prebivalstvu.

§ 2. — Rekvizicija more biti splošna in krajevna.

Občna rekvizicija se vrši na vsem državnem ozemlju ali na večjem njenem ozemlju ter obsega vsa sredstva, ki so potrebna drž. obrambi. Krajevna pa v posameznih krajih ter obsega vsa sredstva, ki so potrebna za državno obrambo ali potrebe prebivalstva.

Rekvizicijo za vso državo proglasi ministrski svet na predlog vojnega ministra, lokalno pa na predlog pristojnih ministrov oziroma bana Hrvatske.

Za potrebe vojne sile v vojnem ozemlju odreja rekvizicijo vrhovni poveljnik oziroma komandant operativne vojske.

Lokalno rekvizicijo za potrebe vojne sile odreja starešine vojnih administrativnih organov II. stopnje, za vse druge potrebe pa banska oblast v mejah prejetih pooblastil.

§ 3. — Rekvizicija se mora omejiti na najnujnejša sredstva ter se razdeli na prebivalstvo, ustanove in podjetja sorazmerno njih premoženju ter količini sredstev, ki jih dejansko imajo ter z ozirom na njih dejanske potrebe.

Predmeti rekvizicije

§ 4. Rekvirirati se morejo:

1. Živila, krmila in stelja.
2. Živila za jahanje, vprego in tvorjenje z opremo.
3. Vsa vozila.
4. Vse železnice in vsa druga prometna sredstva.
5. Plovni objekti.
6. Vsa sredstva za zvezo ko telegraf, telefon, radio itd.
7. Vsa zračna sredstva z vsemi instalacijami in materialom.
8. Industrijska in obrtniška podjetja in rudniki z instalacijami in vsem materialom, pogonska sredstva, surovine, potrebne industriji ter industrijske predelave.
9. Stavbeni material, orodje in stavbeni stroji, vse orodje za popravila tehničnih objektov.
10. Sredstva za kurjavo in razsvetljavo, pisarniški material, posteljina, odeje, osebne in šotorske opreme, kuhinjske potrebščine.
11. Samoupravne in zasebne bolnišnice in sanatoriji in podobne ustanove z vsem instrumentarijem itd.
12. Kmetijske naprave in orodje ter semena, gnojila td.
13. Vse druge nepremičnine, ki so potrebne vojski.

§ 5. Oproščena so rekvizicije: a) vsa sredstva, ki pripadajo dvorcu, b) sredstva, ki pripadajo osebam, ki po mednarodnem pravu uživajo eksteritorialnost, c) sredstva, ki pripadajo tujim državljanom, ki so po mednarodnih pogodbah oproščeni rekvizicije, d) naprave, pribor in orodje, ki služijo posameznikom za vzdrževanje njihne eksistence, d) predmeti za verske ob-

rede in umetniške vrednosti, e) sredstva, neobhodno potrebna za javno službo, najbolj potrebna zdravila in sanitetni material zdravstvenih ustanov.

V zaledju se ne smejo rekvirirati ljudska živila in krmila, ki so neobhodno potrebna za prehrano prebivalstva in živine za štiri mesece od dneva rekvizicije, računajoč potrebne količine po tabeli, ki je predpisana za dotični kraj.

V vojnem ozemlju se mora pustiti prebivalstvu hrane za najmanj en mesec.

Izvajanje rekvizicije

§ 6. Naredbo za splošno rekvizicijo za potrebe vojske izda vojni minister banskim upravam. Rekvizicijo za druge potrebe pa resorna ministrstva.

Rekvizicija industrijskih in rudarskih podjetij in drugih podjetij, določenih za državno obrambo, se daje po komandantih armijskih oblasti, druge rekvizicije po bankskih upravah.

Lokalno rekvizicijo odrede vojni organi in banske uprave.

Občinske oblasti morajo voditi evidenco živine z vso opremo ter vseh vozil, ki morejo biti potrebna vojaški oblasti.

Rekvizicijo izvršujejo občinske oblasti ter razdele zahtevane količine na posameznike.

Rekvizicije živil in vozil v pripravnem stanju so dopustne samo proti plačilu v gotovini.

Za vsako rekvizicijo se izda pisni nalog, ki mora vsebovati: nalog ali odobritev rekvizicije, namen, količino in kakovost sredstev, ki se rekvirirajo, kraj oddaje rekviriranih predmetov ter način plačila.

Vse rekvizicije se izvrše po komisijah najmanj treh oseb, od katerih mora biti ena član občine, v kateri se rekvirira. Za vsako rekvirirano stvar izda komisija pobotnico ali bon oziroma jo plača v gotovino.

Vse, kar se rekvirira, se mora vknjiziti v posebne rekvizijske knjige.

Uredba o rekviziciji

strijških podjetij, rudnikov, topilnic ter vseh drugih stvari se mora ugotoviti njih stanje ter o tem sestaviti zapisnik v dveh izvodih, od katerih prejme enega lastnik.

Občine so dolžne, da vodijo evidenco o vsem, kar je bilo rekvirirano od njihnega prebivalstva. Lastnik rekviriranih stvari mora v 48 urah občini prijaviti rekvizicijo, ker bo občinska evidenca služila kot dokaz, če bi se rekvizicija izvršena, če bi se rekvizicijske pobotnice izgubile.

Cene rekviriranih predmetov določa ministrski svet na predlog vojnega ministra, kadar se rekvirira za potrebe vojske. V ostalih primerih pa ministrski svet na predlog resornega ministra oziroma bana Hrvatske.

Rekvizijske komisije izplačujejo odškodnino najprej v gotovini, nato s pobotnicami ali boni. Če niso cene določene, jih določijo komisije.

Rekvirirana živina in vozila se v pripravnem, mobilnem in vojnem stanju plačujejo iz denarnih sredstev remontsko-komorskega fonda, če pa ta ne bi zadostovala, pa iz izrednih kreditov. Najprej se izplačajo najbolj revni lastniki, ki plačujejo najmanjše davke.

Če se lastniki podjetij pozovejo, da nadaljujejo svoje delo za državne potrebe, se jim daje odškodnina samo za izdelane predmete po posebej sklenjeni pogodbi. S posebno komisijo se določi ta odškodnina, s katero se lastniku zagotovi najnujnejši zaslužek. Rekvirirano podjetje je pod upravo upravnika, ki ga določi vojni minister.

Škoda, ki bi nastala zaradi rekvizicije, se poravnava po odredbah komisije. Za škodo, ki bi nastala zaradi vojnih operacij, se ne plača nikaka odškodnina.

Pritožbe so dopustne šest mesecev po demobilizaciji. O njih odloča dokončno ministrstvo.

Uredba navaja še kazni za nepačne prijave in kršitve uredbe. Kazni so zelo visoke.

Velika podražitev bombaža

Naše predilnice dobile 4000 bal bombaža

Pred enim letom je notiral ameriški bombaž 8-85 centa za libro, danes pa notira 11-18 centa. Podražil se je torej za 34 odstotkov. Še bolj pa se je podražil egiptski bombaž, čegar cena se je zvišala za 50%, indijskega bombaža pa celo za 80%. Za kupca bombaža pa ni važna samo podražitev bombaža, temveč tudi prevozni stroški ter zavarovalne premije. Prevoz iz Združenih držav Sev. Amerike se je podražil za približno 100 odstotkov, za zavarovanje blaga se plača sedaj 2-5%, dočim se je pred vojno plačalo največ eno sedminko odstotka. Še bolj pa se je podražil prevoz iz Anglije. Za prevoz volnenega blaga iz Liverpoola v Trst se je moralo sedaj plačevati 2 din za kg. Najmanj so se podražili prevozni stroški iz Egipta, le za 50%, zavarovalni stroški pa znašajo okoli 12%.

Po kakovosti ustreza našim tovarnam najbolj ameriški bombaž. Ameriški bombaž velja sedaj za naše uvoznike, če se upoštevajo vsi stroški, okoli 32 centov za kg, dočim je lani veljal največ 25 centov. Podražil se je torej za približno 28%.

Dovoz bombaža je sedaj zaradi vojne zelo otežkočen. Parniki prihajajo zelo nereditno. Od začetka vojne je prišlo le nekoliko parnikov. Te dni sta prišla v Trst švedski parnik »Nordak« ter italijanski parnik »Maria«, ki sta pripel-

ljala za naše predilnice 4000 bal bombaža. Ta bombaž pa še ni bil odposlan v Jugoslavijo, ker mora najprej dati izvozno dovoljenje angleška kontrola v Trstu. Ta pa deluje precej birokratično in zato počasno.

Politične vesti

Zun. minister dr. Cincar-Marković je napisal za božično številko »Politike« izjavo, v kateri naglašajo, da ima Jugoslavija samo eno željo, da ostane v sedanjih vojni absolutno nevtralna. Ni le v interesu balkanskih narodov, da ostanjejo balkanske države izven sedanjega vojnega konflikta, temveč tudi v interesu vojskujočih se držav, ker se olajša splošno pomirjenje, če je ostala ena skupina držav izven vojne. Če ne bo ogrožena naša neodvisnost in če bodo varni naši življenjski interesi, potem moramo storiti vse, da ohranimo svojo nevtralnost.

Madžarski zunanji minister grof Czaky se je v Benetkah sestel z italijanskim zun. ministrom grofom Cianom. Razgovarjala sta se o naslednjih predmetih: O posledicah, ki bi mogle nastati, ker je postala Sovjetska Rusija sosed Madžarske. O madžarsko-romunskih odnošajih, ki se naj zboljšajo. O še nadaljnem zbolšanju odnošajev med Madžarsko in Jugoslavijo. Po mnenju nekaterih listov pa sta se oba državnika razgovarjala tudi o madžarsko-nemških odnošajih ter o možnostih, ki bi mogle nastati zaradi sedanje vojne. Bajje je bilo to sploh glavni namen sestanka.

Benetški razgovori zun. ministrov Ciana in Czakyja so trajali dva dni ter so po zahtilu italijanskih listov v znatni meri pripomogli k razčiščenju položaja v Podonavju. O razgovorih je bil izdan uradni komunicé, ki pravi, da sta razpravljala oba zun. ministra o splošnem političnem položaju v Evropi ter pri tem ugotovila trdnost prijateljskih odnošajev med Italijo in Madžarsko ter še nadaljnje ozko sodelovanje obeh držav, ki ju vežejo enaki nazori obeh vlad.

Vsi evropski listi obširno poročajo o benetškem sestanku ter večinoma poudarjajo, da je bil z njim mir v Podonavju in na Balkanu utrjen.

Angleški veleposlanik v Ameriki je izjavil na nekem sestanku čikaškega odbora za zunanje-politična vprašanja, da bodo spomladi začeli Nemci veliko ofenzivo proti Franciji in Angliji, ki pa bosta to ofenzivo vzdržale. Britanski narod računa s tem, da se bo borba zelo stopnjevala.

Veliko pozornost je vzbudilo, da je predsednik francoske republike imenoval za vojaškega odposlanca pri francoskem poslanstvu v Ankaru generala D'Arbouneau, ki je eden najbolj odličnih francoskih aktivnih generalov.

Angleški vojni minister Hore Belisha je odstopil, ker so nastala med njim in nekaterimi višjimi oficirji nesoglasja glede podredivanja vojnega letalstva vojnemu ministru. Večina angleških listov zelo obzaluje odstop vojnega ministra Hore-Belisha ter naglašajo, da je bil eden najbolj energičnih in delavnih ministrov. Hore Belisha sam ni navedel vzrokov svoje demisije, temveč je naglasil le to, da ni bilo med njim in ministrskim predsednikom Chamberlainom nikakih političnih nasprotij. To je potrdil tudi Chamberlain v svojem zahvalnem pismu Hore Belishi za uspešno vodstvo vojnega ministrstva. Pričakujejo, da bo Hore-Belisha 16. januarja v parlamentu kaj več povedal o svoji demisiji.

Istovčasno ko vojni minister je odstopil tudi minister za propagando Mac Millan, proti kateremu je bila močna opozicija.

Za novega vojnega ministra je bil imenovan dosedanji trgovinski minister sir Oliver Stanley, za trgovinskega ministra pa znan industrialec in ravnatelj Angleške narodne banke Andrews Duncan, za ministra za informacije, kakor se oficialno imenuje angleško propagandno ministrstvo, pa John Ridd, ki je bil predsednik britanskega civilnega letalstva. Novi minister Stanley velja za zelo energičnega nasprotnika Nemčije.

Ameriška delavska zveza, največja ameriška delavska sindikalna organizacija, je v posebni resoluciji obsodila sovjetski napad na Finsko ter proglasila bojkot za sovjetsko blago.

Slabo vreme ovira vojne operacije na Finskem. Vendar pa so sovjetske čete izvršile na karelijski ožini več napadov, ki pa so bili odbiti. Finci so pretrgali železnico Leningrad-Murmansk na več mestih. Živahne so bile letalske akcije. Več finskih mest je bilo od sovjetskih letalcev bombardiranih.

Kot razloge sovjetskega neuspeha proti Finski navajajo nemški vojaški strokovnjaki naslednje: Vojna proti Finski je nepopularna in se boji ruski vojak brez vsakega znanosa. Komunistem je uničil nacionalno čustvovanje, ni pa dal vojakom nobenega drugega znanosa. Rdeča armada se je dosedaj uporabljala samo proti notranjem sovražniku ter je brez vsaj nekaj vojskih izkušenj. Vsi poveljniki rdeče armade so brez vsake vojaške izobrazbe. Stalin je rdečo armado preveč »očistil«. Pohod proti Finski ni bil niti najmanj pripravljen, a bi pomenil celo za dobro organizirano vojsko veliko težavo.

Neka sovjetska podmornica je napadla švedsko trgovsko ladjo v Botniškem zalivu. Izstrelila je najprej torpedo, ki pa ladje ni zadel; nato je streljala s topom. Švedska vlada je protestirala.

Generalni guverner poljskega ozemlja Frank je izdal uredbo o zaplombi vseh cerkvenih umetnin na Poljskem, ki se prepeljejo v Nemčijo.

V Parizu se je ustanovil avstrijski emigrantski odbor, kateremu je francoska vlada priznala do neke mere pravice vlade, ne pa v tej meri ko češkoslovaškemu odboru.

Med Japonko in Vel. Britanijo so se začela pogajanja zaradi ureditve plovbe po reki Jangce, opustitve japonske blokade Tiencina ter izročitve srebrnega zaklada, ki je v rokah Vel. Britanije. Bajje je upati, da bodo pogajanja uspešna.

Irski parlament je s 82 proti 9 glasovom sprejel zakonski načrt, ki pooblašča vlado, da odredi za sumljive ljudi preventivni zapor.

Na Južno Tirolskem je skupno glasovalo 185.365 Nemecev za Nemčijo, t. j. skoraj vsi. Premoženje, ki ga bodo zapustili v Italiji, se ceni na 7 do 8 milijard lir, ki se vpišejo v dobro Nemčiji.

Denarstvo

Mednarodni devizni trg

Na mednarodnem deviznem trgu so francoske in britanske devize nekoliko popustile, kakor kaže naslednji tečaj na curiški borzi:

	2. I.	5. I.
Pariz	10—	9:93
London	17:64	17:53
New York	445 ¹⁰ / ₁₆	445 ⁷ / ₈
Bruselj	74:50	74:50
Milan	22:50	22:50
Amsterdam	237:25	237:50
Berlin	178:50	178:62

V mednarodnih finančnih krogih je vzbudila znatno pažnjo nova poostreitev kontrole nad deviznim prometom v Angliji. V zvezi s tem se angleški uvoz iz držav s svobodnim deviznim prometom stalno manjša. To se zlasti vidi v angleškem uvozu iz Združenih držav Severne Amerike. V oktobru je znašal ta uvoz še 51'95 milijona dolarjev, v novembru pa le 31 milijonov. V finančnih krogih se vedno bolj pogosto naglašajo možnost, da se bodo zgodile velike spremembe v britanski trgovinski in finančni politiki.

Zanimivo je tudi to, da se ameriško pričakovanje o velikem povečanju ameriškega izvoza zaradi vojne ni uresničilo. Tako je padel ameriški izvoz v novembru v primeri z oktobrom od 323 na 287 milijonov dolarjev. Ameriški izvoz v evropske države se je zmanjšal, povečal pa le v nekatere ameriške in afriške države.

Domače devizno tržišče

Na domačem deviznem trgu je položaj zelo mlačen. Večjih poslov ni. Naše banke dobivajo vedno nove akreditive, pogoji kuptev pa so vezani s tako velikimi tehničnimi težavami, da jih naši izvozniki ne morejo premagati in zato ostajajo akreditivi neizkoriščeni. Promet z državami s svobodnimi devizami je še nadalje majhen. Največji promet je še vedno v klirinskem računu z Nemčijo.

Na svobodnem trgu je povpraševanje stalno mnogo nad ponudbo. Nekritični saldo svobodnih deviz se je koncem preteklega tedna zvišal na 300.000 dolarjev. Kritične zasedne roke znaša od 6 do 10%, devize Narodne banke pa krijejo do 15% povpraševanja.

Tudi v privatnem kliringu z Nemčijo je bil pretekli teden mnogo pod normalo. Zasebniki so ponudili le malo mark ter je bilo skoraj vse povpraševanje pokrito po Prizadu in Narodni banki. Termiški zaključki za marec so stalno nad tečajem za promptno blago. Zato ni izključeno, da se bo tečaj klirinske marke znova dvignil. V borznih krogih se o tem mnogo govori. Podčrtati je treba, da bi se moral dvigniti tečaj klirinske marke, če bi se to določilo na bazi tečaja romunskega leja, kakor je bil ta določen z romunsko-nemškim dogovorom, na 15 dinarjev.

Tečaj grških bonov je zaradi slabega prometa nazadoval od 34:25 na 32:35 din.

Uradni tečaji za januar 1940.

Finančni minister je predpisal za januar naslednje uradne tečaje:

1 napoleonor	din 350—
1 zlatna turška lira	398 30
1 angleški funt	216—
1 ameriški dolar	55—
1 kanadski dolar	54 80
1 nemška marka	14 80
1 belga	9 15
1 pengó	8 70
1 brazilski milreis	2 85
1 egiptovski funt	216—
1 palestinski funt	215—
1 urugvajski pezos	18 60
1 argentinski pezos	12 40
1 čilski pezos	1 25
1 turška papir. lira	34—
100 francoskih frankov	123—
100 švicarskih frankov	1233—
100 italijanskih lir	228 80
100 nizozem. goldinarjev	2920—
100 bolgarskih levov	45 50
100 romunskih lejev	30—
100 danskih kron	1105—
100 švedskih kron	1270—

100 norveških kron	1245—
100 pezet	430—
100 drahem	40—
100 čeških kron	150 50
100 finskih mark	108—
100 letonskih lat	740—
100 iranskih (perz.) rialov	100—

Tem tečajem je že prištet pribitek (»prim«).

Ves pretekli teden je vladala na beograjski borzi padajoča tendenca, kar se je zlasti pokazalo pri vojni škodi, ki je nazadovala v preteklem tednu za 10 točk od 430 na 420 din. Tudi drugi papirji so popustili, čeprav v manjši meri. 6% begluške so nazadovale na 75,74, 6% dalmatinske na 69:50 do

68:50, 6% agrarne na 69—68, 7% Blair na 88 75 do 86 50 (nazadoval za 3/4 poena), 8% Blair je bil po 97:50, 7% Seligman se je dvignil na 100.

Japonska vlada bo izdala za šest milijard jen blagajniških zapisov, ki se bodo večinoma uporabili za finansiranje vojne.

Narodna banka v letu 1939.

Zakai se je povečal obtok bankovcev

Na zadnji seji upravnega odbora Narodne banke so bili sprejeti zaključni računi in bilanca za preteklo leto. V prejšnji številki smo že objavili primerjavo glavnih števil o stanju Narodne banke koncem l. 1938. in 1939.

Iz teh števil je bilo razvidno, da so bile razne slabe govorice o stanju banke brez podlage in da je stanje naše narodne valute dobro stabilizirano.

Tako je treba predvsem omeniti, da se je zlata podloga Narodne banke povečala za 80 milijonov stabiliziranih dinarjev. Posojila so se povečala za 452 milijonov dinarjev, kar dokazuje večjo kreditno delavnost banke. Vrednostni papirji v portfelju banke so narasli za 150 milijonov din. Za približno 90 milijonov din so se povečale tudi devize izven podloge.

Najbolj značilni elementi za politiko emisijske banke in njen uspešni vpliv na gospodarsko politiko: povečanje zlate podloge, deviz izven podloge, kreditov in vrednostnih papirjev so ugodni. Zeleti je le še to, da Narodna banka zniža tudi obrestno mero, da s tem olajša novo gospodarsko delavnost, ki je zlasti sedaj po novi davčni reformi in v težkem gospodarskem stanju splošno potrebna.

Obtok bankovcev se je zvišal zaradi povečanja zlate podloge, deviz izven podloge ter dviga posojil in vrednostnih papirjev. Na podlagi tega bi se obtok bankovcev moral normalno povečati za 1300 milijonov din.

Da se je povečal obtok v večji meri, je vzrok v tem, ker je dala NB državi za narodno obrambo potrebne predujme. Ti so znašali v drugi polovici leta 1.392 milijonov din.

Poslovno poročilo banke pri tem naglašajo naslednje: Poleg činjence, da so bili izdani ti predujmi za državno obrambo, treba upoštevati tudi to, da je po predpisih zakona o Narodni banki njena podloga sestavni del državnega premoženja.

Ker valorizacija zlate podloge še ni izvedena, se vodi zlato v izkazih banke po zakonski vrednosti. Če bi se pa vodilo po dejanski vrednosti, bi se izkazal višek, ki bi pripadel državi.

Po uredbah z dne 24. avgusta in 6. septembra 1939. je Narodna banka pooblaščen, da more za potrebe državne obrambe eskontirati blagajniške zapise finančnega ministristva do zneska 840 milijonov din, a s pogojem, da za plačilo teh zapisov uporabi dobiček valorizacije podloge, ko bo ta izvedena. Narodna banka je torej samo izplačala v naprej dobiček, ki se bo z valorizacijo gotovo dosegel. Ta predujem se bo zato vodil v izkazih Narodne banke tako dolgo, dokler valorizacija ne bo izvedena. Druge države, ki so morale po krizi l. 1931. devalvirati svoj denar, so to valorizacijo tudi že davno izvedle.

Za potrebe državne obrambe je bil nadalje ustanovljen 24. aprila l. 1. s posebno uredbo fond za državno obrambo, čigar dohodek je letno zagotovljen v višini 550 milijonov din. Z uredbo o izdajanju bonov za državno obrambo je finančni minister pooblaščen, da izda, kadar se pokaže potreba, posebne bone državne obrambe. Te bone bo po uredbi prevzemala Drž. hipotekarna banka, da jih po potrebi eskontira ali lombardira

pri Narodni banki. Vse to je bilo odrejeno zaradi mobilizacije sredstev tega fonda, ker vojni minister na drug način ne more priti do kreditov, ki jih neizogibno potrebuje.

Kreditna politika Narodne banke se mora prilagoditi objektivnim notranjim potrebam. Likvidiranje političnih problemov mora imeti za posledico nov kurs v naši kreditni in finančni politiki. V tem pogledu ima upravičene zahteve zlasti banovina Hrvatska ter se morajo njene zahteve v polni meri upoštevati. (Pa tudi Slovenija ima podobne zahteve in tudi te je treba upoštevati. Op. ur.) Industrijsko najmočnejše razvita, glede denarništa vodilna in trgovsko močna mora najti banovina Hrvatska pri Narodni banki za svoje potrebe polno razumevanje. Prav tako pa tudi vse druge pokrajine v državi, ker je Narodna

banka emisijska banka za vso kraljevino Jugoslavijo, kar je poudarjeno tudi v njenem naslovu, ne pa le za neke pokrajine.

Poročilo banke pravi glede povečanja obtoka bankovcev, da je to splošen pojav ne le v vseh v vojni zapletenih državah, temveč tudi v nevtralnih. Tudi naša država se tej posledici napetih razmer ni mogla izogniti.

Kot zelo ugodna okoliščina se more smatrati to, da beleži dinar v Curihu ves čas 10, dolar v državi pa je stalno po 55 din. Nadalje je zlasti razveseljivo to, da se kljub vsem izdatkom za državno obrambo naša devizna situacija popravljiva. K temu je mnogo pripomogel ugoden razvoj naše zunanje trgovine v l. 1939., ki je bila v prvih 11 mesecih aktivna za skoraj 460 milijonov din, dočim je bila lani pasivna za 54 milijonov din.

Ustanavljanje veleblagovnic prepovedano, toda le na Hrvatskem

Zagrebske »Narodne novine« so objavile uredbo, ki so jo podpisali na predlog bana Hrvatske kr. namestniki. Uredba se glasi:

Cl. 1. — Na območju banovine Hrvatske je prepovedano ustanavljanje veleblagovnic.

Cl. 2. — Kot veleblagovnice se smatrajo obrati, ki v večjem obsegu prodajajo na kraju samem detajlno blago redoma več ko tih strok na način, ki je v navadi v veleblagovnicah, velikih bazarjih in podobno, bodisi da so v enem lokalni bodisi da so v več lokalnih, med seboj zvezanih ali nezvezanih lokalih, ki so eden poleg drugega ali eden nad drugim.

Cl. 3. — Prepoved po čl. 1. te uredbe ne velja za veleblagovnice, ki so že prej opravljale svoje obrate in ki so svoje pooblastilo oziroma svoja pooblastila zamejnale z dovoljenjem v smislu čl. 6. uredbe o trgovinskih obratih velikega obsega z dne 26. novembra 1937., m. s. št. 873.

Cl. 4. — Obstoječim veleblagovnicam, navedenim v prednjem členu je prepovedano vsako razširjanje na katero koli novo stroko, razširjenje ali dodajanje novih lokalov, poslovnih ali izloženih prostorov ko tudi otvarjanje podružnic in pomožnih lokalov.

V lokalih takšnih obratov je prepovedano dajanje glasbenih, kinematografskih in podobnih prireditev ko tudi opravljanje gostinskega obrata katere koli vrste.

Cl. 5. — Z dnem uveljavljanja te uredbe izgube veljavnost pooblastila oziroma dovoljenja, izdana po dosedanjih predpisih za

vleblagovnice, če se teh poslovanje ni začelo po njih do uveljavljanja te uredbe.

Prav tako izgube veljavnost pooblastila, izdana za opravljanje trgovine treh ali več običajnih strok v istih poslovnih prostorih, če njih imetniki niso do dneva uveljavljanja te uredbe začeli z obratovanjem ali pa je bilo njih obratovanje iz katerega koli razloga pretrgano ali od oblasti prepovedano.

Cl. 6. — Prekrški proti določilom te uredbe se kaznujejo kot prekrški po čl. 399. obrtnega zakona.

Če se v kazenski razsodbi izreče prepoved obratovanja, mora oblast izvesti prepoved tudi s prisilno zatvoritvijo poslovnih prostorov.

V primeru, če se s kazensko razsodbo ugotovi, da se v obstoječih veleblagovnicah prodaja blago, ki po trgovskih običajih ne spada v eno onih strok, ki so navedene v obrtnem dovoljenju, se to blago zapleni ter prodaja na stroške in za račun lastnika obrata, če se v določenem roku sam ne umakne iz obrata.

Cl. 7. — Pooblaščen se ban banovine Hrvatske, da izdaja avtentična tolmačenja te uredbe.

Cl. 8. — Ta uredba stopi v veljavo z dnem objave v »Narodnih novinah« v Zagrebu.

Z uveljavljanjem te uredbe prenehajo veljati za območje banovine Hrvatske določila § 140. odstavka 3. obrtnega zakona ko tudi uredba o trgovinskih obratih velikega obsega (l. j. veleblagovnicah) z dne 26. novembra 1937.

Prometno vprašanje podonavskih tržišč

Nemci smatrajo Jugovzhodno Evropo za svojo posebno interesno sfero. Na prvi pogled se zdi to naravno, saj se Nemčija in države Podonavja gospodarsko precej spopolnjujejo — vsaj zaenkrat, čeprav se ne da trditi, da bo tako tudi ostalo. Zgodovinsko je razvidno, da sta Srednja in Jugovzhodna Evropa dva kulturno in zgodovinsko različna svetova. Kljub 1800 kilometrov dolgem vodnemu toku Donava ni bila nikoli res tesna

vez med Centralno in Jugovzhodno Evropo, vsaj ne na gospodarskem polju.

Geografsko je Balkan precej oddaljen od Nemčije in prometne zveze niso dobre. Tudi zadnjih pet in dvajset let se ni v tem pogledu mnogo spremenilo. Romunija je ostala po svetovni vojni s tremi različnimi železniškimi sistemi neenotna in ni veliko naredila, da bi jih dobro medsebojno povezala. Glavni razlog je pač ta, da se ni-

Vsak napreden trgovec

prodaja le tako blago, s katerim svojim odjemalcem koristi. Nudite tudi Vi Vašim odjemalcem v prvi vrsti naravno Rogaško slatino; s tem koristite njim in sebi!

koli ne bo izplačalo delati zaradi političnih namenov železnice preko gorovja, ako je mogoč promet po morju. To velja tako za Bolgarijo kakor za Romunijo in Jugoslavijo. Bolgarija n. pr. je l. 1938. poslala 44% svojega izvoza po železnicah, po Donavi 12,7%, po zraku 0,2%, po morju pa 42,8%. Podobne so številke za Jugoslavijo, čeprav pri nas pomorski izvoz ne igra tolikšne vloge. Vendar je z razvojem Sušaka in drugih jadranskih luk in z razvojem rudarstva v Bosni in Južni Srbiji pričakovati, da bo pomorski izvoz vedno bolj prevladoval. Romunija je l. 1938. izvozila po železnicah 15,7%, po Donavi 17,2% in po morju 67,2% svojega celotnega izvoza in dobila 45% uvoza po železnici, 13,5% po Donavi in 41,5% po morju. Pri Romuniji je torej posebno vidna važnost pomorskih prometnih poti v nasprotju s celinskimi.

V vojni je za Nemčijo važno to, da je Romunija predvsem žito in nafto izvažala doslej po morju in da tega sedaj zaradi blokade ne more več storiti. Poskusi Nemčije, da bi dobila iste količine žita po železnici, so se izjalovili zaradi pomanjkanja železniških vagonov tako v Romuniji kakor v Nemčiji. Tudi rečnih ladij za promet po Donavi ni dovolj, in take, ki imajo več ko 600 ton, ne morejo voziti skozi Železna vrata. Potrebna so prekladanja, ki požro dosti denarja in časa.

V svoji balkanski trgovini se mora Nemčija sedaj zanesti predvsem na madžarski in severno-jugoslovanski železniški sistem, toda za količino prometa, za katero ta dva sistema nista pripravljena. Treba bo več mesecev časa in mnogo denarja, preden bo mogoče izravnavati izpad pomorske trgovine z balkanskimi deželami, predvsem kar se tiče žita in nafte.

Z druge strani pa seveda stoji balkanske dežele same pred težkim problemom, kako nadomestiti izpad na nemškem trgu, in pričakovati je, da bodo šle Nemčiji na roko v vsem, ne glede na politična vprašanja. Zavezniki bodo moralno razumeti, da ne morejo pričakovati popolne gospodarske nevarnosti s strani balkanskih držav, ako jim ne odpro nove trge v nadomestilo za z blokado izgubljeni nemški trg.

Zunanja trgovina

Karte za živila bodo uvedene s 15. januarjem v Italiji. Italijanski listi pišejo, da bodo karte izdane samo iz previdnosti, ker nihče ne ve, kako velik obseg bo še zavzela gospodarska vojna.

Prodaja kave je v Italiji zopet dovoljena v omejenem obsegu. Prodaja kave je bila prepovedana štiri mesece.

Umetno kavo je baje iznašla nemška veletovrdka I. G. Farben.

»Madžarski čaj« iz domačih zemljic bodo uvedli na Madžarskem.

V Berlin je odpotovala nizozemska trgovinska delegacija, da sklene z Nemčijo novo trgovinsko pogodbo.

Anglija je kupila v Ameriki šest velikih transportnih parnikov. Nakup pa mora še odobriti pomorska komisija Združenih držav Severne Amerike.

Argentinska zunanja trgovina je bila v prvih desetih mesecih 1939. aktivna za 210 milijonov pezosov, dočim je bila lani pasivna za 42 milijonov. Vsega blaga je Argentina izvozila za 1.288,4, uvozila pa le za 1.078 milijonov pezosov.

»Trgovski tovariš«

je z dvojno številko 11/12 zaključil svoj 36. letnik. Tudi ta letnik je uredil Josip J. Kavčič s svojo znano spretnostjo.

Nova številka objavlja na uvodnem mestu članek direktorja Pokojninskega zavoda dr. J. Vrančiča: »Pokojninsko zavarovanje trgovskih sodržnikov je treba kljub vsemu izvesti!« Članek je napisan z vso strokovno temeljitostjo ter z veliko prepričevalno silo dokazuje potrebo uvedbe pokojninskega zavarovanja za trgovske sodržnike. — 30 letnice slovenske gremialne šole se spominja z lepim člankom g. Stane Megušar. Zelo aktualen članek o Finski je objavil dr. Šarabon, ki vedno skrbi, da so bralci »Trgovskega tovariša« sproti informirani o vseh sodobnih gospodarskih in političnih vprašanjih. — Priznani gospodarski publicist Drago Potočnik je objavil izrpen in z veliko spretnostjo izdelan pregled o našem gospodarstvu ob koncu leta 1939. — Slede članki: Svetovni blagovni trgi, Svetovno gospodarstvo v l. 1938./39., Mednarodni borzni indeks, Gospodarska književnost ter konec poročila o obsevnem zboru Trg. društva »Merkur«, nakar zaključuje številko zanimiv listek. Znova opozarjamo vse na »Trgovski tovariš« s pozivom, da se v novem letu naroče na to našo prepotrebno revijo.

Nemška zunanja trgovina v prvih dveh vojnih mesecih

Londonski »Economist« piše, da je Nemčija v prvih dveh vojnih mesecih presenetljivo dobro ohranila svoj izvoz v druge države. Poleg tega se je Nemčiji posrečilo, da je dobila dobre cene za svoje blago, ne da bi ji bilo treba znatneje zvišati cene za blago, kupljeno v tujini. List navaja nato naslednje številke o odstotkih nemške zunanje trgovine v primeri z avgustom 1939.

	Uvoz	Izvoz
	iz Nemčije	v Nemčijo
	sept. okt.	sept. okt.
Madžarska	91'5 — 43'9 —	—
Bolgarska	89'2 181'5 281'5 385'0	—
Nizozemska	92'3 131'2 58'7 67'8	—
Belgija	72'9 — 89'2 —	—
Švica	83'2 128'3 37'7 42'4	—
Jugoslavija	105'6 98'3 39'6 62'8	—

Trgovski register

Vpisali sta se naslednji firmi: »Betecele«, družba z o. z., bese-dilo tudi v hrvaščini, nemščini in francoščini, Ljubljana. — Obratni predmet: izdelovanje in prodaja staničastega betona v vseh oblikah in dimenzijah, prodaja vseh vrst materiala, ki spada v gradbeno stroko, zastopstvo tuzemskih in inozemskih trgovin ter nakup in prevzemanje premičnin in nepremičnin, ki so v zvezi z izvrševanjem tega poslovnega programa. Osnovna glavica v višini 200.000 din je vplačana v gotovini. Poslovodja Machiedo Mirko, zasebni uradnik v Splitu, sedaj začasno v Ljubljani. Družbo zastopa vedno le en poslovodja.

»Alimentaire«, družba z o. z., Maribor. — Obratni predmet: nakup in prodaja, uvoz in izvoz zemeljskih pridelkov na debelo, vseh vrst kolonialne. Osnovna glavica v višini 200.000 din je vplačana v gotovini. Poslovodja: Mr. pharm. Josip Vladovih, drogist v Mariboru in Vladovih Arnaldo, trgovec v Dubrovniku. Družbo zastopa vsak poslovodja samostojno. Svoje objave priobčuje družba družbenikom s priporočenimi pismi.

Vpisale so se spremembe in dodatki pri naslednji firmi: Bergman in drug, Zgor. Kašelj. Izbrši se družbenik Rudolf Bilenec, zaradi česar preneha javna trgovska družba, Besedilo firme ostane neizpremenjeno. Edini lastnik firme je Josip Bergman.

Preveliki nakupi povzročili pomanjkanje blaga

Ko je ob izbruhu vojne zavlada med ljudmi vojna psihoza, so nekateri začeli nakupovati zlasti vse one življenjske potrebščine, ki jih je manjkalo v zadnji svetovni vojni. Zaradi teh divjih nakupov je naravno začelo primanjkovati blaga in tedaj so nekateri začeli kričati, da trgovci nalašč ne prodajajo blaga, ker da čakajo na dvig cen. Takrat se je začela ona ne-lepa hujskarija proti trgovcem, ki pa je bila popolnoma neupravičena, kakor se je sedaj jasno izkazalo. Kajti iz številke o blagu, ki je odšlo v prvih treh vojnih mesecih iz ljubljanskih prostih skladišč, se jasno vidi, da so ljubljanski trgovci dajali blago, kar so ga le imeli, da pa je bil pohlep nekaterih ljudi po blagu tako velik, da mu nikakor ni bilo mogoče zadostiti.

Tako je odšlo iz prostih skladišč v prvih treh vojnih mesecih (september, oktober, november) 146.640 kilogramov riža, za 28.292 kg več ko leta 1938. Konsum riža se je torej povečal v teh treh mesecih vsak mesec skoraj za 10.000 kg. Jasno je, da se tudi ni toliko riža več potrošilo, temveč da so si ljudje delali zaloge.

Jedilnega olja je odšlo iz prostih skladišč v Ljubljani v mesecih september—november leta 1938. 104.332 litrov, leta 1939. pa 140.107 litrov ali za 35.775 litrov več.

Prodaja sladkorja se je povečala v navedenih treh mesecih od

370.990 kg v letu 1938. na 442.258 kilogramov v letu 1939., torej za 71.268 kg.

Mila je šlo v teh treh mesecih iz prostih skladišč leta 1938. 85.050 kilogramov, leta 1939. pa 129.185, torej za 44.135 kg več.

Kave so nakupili ljudje l. 1938. 16.598 kg, leta 1939. pa 31.759 kg, torej za 15.162 kg več.

Jasno je, da se konsum vseh teh predmetov nikakor ni mogel v tej meri povečati, temveč so si ljudje delali zaloge. Znatne količine kave, mila in masti pa so ljudje tudi poslali v tujino. Pri tako velikih nakupih je blaga moralo začeti primanjkovati in trgovci so bili prisiljeni, da so morali nekatero zahtevo odkloniti, ker drugače bi jim zmanjkalo blaga celo za svoje stalne odjemalce. Kakor hitro je trgovec odklonil prodajo blaga, pa je bil ogenj v strehi, češ da trgovec ne daje blaga, ker da hoče naviti cene in nekateri se niso obotavljali tudi izreči še težje očitke.

V resnici pa je bil trgovec pri vsem tem brez vsake krivde in krivi so bili le tisti, ki so slepo kopčili blago ali pa ga pošiljali v tujino. Nasprotno dokazujejo številke, da so trgovci dajali blaga tako mnogo, da so morali popolnoma izčrpati svoje zaloge.

Vsa gonja proti trgovcem je s temi številkami dosegla svoj popoln polom, ljubljanski trgovci pa doživeli polno moralno zadoščjenje!

Pridelek tekstilnih surovin

Podobno kot svetovna vojna bo tudi sedanja vojna, ki obsega že zdaj večino zemeljske površine in prebivalstva, povzročila velike in trajne gospodarske spremembe. Med najbolj prizadetimi področji gospodarstva pa bo nedvomno tudi tekstilna industrija. Nemški zavod za proučevanje konjunktore naznanja v svojem poročilu nekatere važne tendence posebno glede pridelovanja tekstilnih surovin.

Največji proizvajalci teh surovin so po njegovi preglednici naslednji:

za lan:
vzhodna in srednja Evropa, ki je pridelala leta 1932. še 582.000 ton, leta 1937. že 744.000 ton in lani 709.000 ton, od tega sama Rusija 500, 570 in 546 tisoč. Vsa ostala Evropa skupaj je pridelala v istih letih samo 22, 75 oziroma 93 tisoč ton;

za mehko konopljo:
vzhodna in srednja Evropa l. 1932. 301.000, leta 1937. pa 343.000 ton (sama Rusija 174 oziroma 123 tisoč ton, Italija 55 in 109, Jugoslavija 21 in 51). Vse ostale dežele 30 in 40 tisoč ton;

za surovo volno
se ceni svetovni pridelek v zadnjih štirih letih na 1671, 1725, 1753 in 1782 tisoč ton, od tega Avstralija 440, 446, 458, 435 tisoč, USA 205, 204, 206, 208, Rusija 72, 92, 117, 137, Argentina 163, 172, 171, 175, Južna Afrika 113, 126, 110, 118, Nova Zelandija 138, 137, 135, 138, Kitajska vsa leta po 50 tisoč, Britanska Indija 45.

Lan je najvažnejša naravna tekstilna surovina, celična vlakna ali lesna volna najvažnejša izmed umetnih. Nemčija je v tem pogledu bolj napredovala kot zavezniške države. Vse pa se hočejo preskrbeti s temi surovinami; posebno sta to proizvodnjo dvignile Japonska in Italija, prva z umetno svilo, lesno volno in naravno svilo, druga pa glede lanu, svile, umetne svile, lesne volne in lanitala. Zadnja dela nove poskuse z bombažem na Siciliji.

Francija je kljub obilici svojih virov povečala površino za lan spet na 38.000 ha, potem ko je ta od leta 1860. do 1931. padla od 100.000 ha na 6000. Ker ji dovozi več ne daje vzhodnoevropskega blaga, tekmuje z Anglijo za belgijski in nizozemski pridelek, ki je težko dosegljiv. Morala bo zato še povečati domačo pridelavo lanu.

Podobno velja glede konoplje, ki je bila že skoraj opuščena, od 175.000 ha v letu 1860. na 1141 v letu 1932. in je spet dosegla leta 1937. nad 3200 ha. Tudi Anglija skuša pridelovati spet več volne in lanu.

V vzhodnoevropskih deželah pa je pridelovanje tekstilnih surovin naglo napredovalo. Pet balkanskih držav je pridelalo leta 1930/31 samo 20.500 ton bombaža, letos pa že skoraj 90.000 ton. Za lan je močno napredovala tudi Danska; poskušata pa isto še Švedska in Švica, medtem ko drugod napreduje pridobivanje mlečne volne.

Najvažnejše je to, da postaja Evropa na ta način manj odvisna od svetovnega uvoza teh surovin. Za lan se dobiva juta, Madžarska in Jugoslavija pa nameravata pri- mešati juti 40—50% lanu. Razen tega naglo napreduje kotonizacija lanu. To pospešuje tudi sama Anglija, ki izvaja z razdelitvijo bombaža na nevtralce močan politični pritisk. Anglija je pokupila letošnji pridelek volne v Južni Afriki, Avstraliji, Novi Zelandiji in bombaža v Egiptu, da izvede nad temi surovinami popolno kontrolo.

Nemčija pa smatra kot največji dogodek na tem področju svoj sporazum z vzhodno Evropo. Sovjetska Rusija bo kot eden največjih proizvajalcev tekstilnih surovin po nemški sodbi stopila bolj v ospredje in postala važna dobaviteljica za tekstilno industrijo Srednje Evrope. S tem se bo za blago iz čezmorskih dežel občutno zmanjšalo dosedanje tržišče v Evropi.

Naročajte »Trgovski lista!«

Ameriški promet s Skandinavijo in z vojnimi državami

Severne evropske države, ki kljub svoji nevtralnosti zelo dosti trpijo od vojne in med katerimi so Finsko končno Sovjeti celo napadli, so imele vedno velik gospodarski pomen. Zaradi sedanje angleško-francoske vojne z Nemčijo je pa postal pomen Skandinavije še posebno važen za trgovino severoameriških Združenih držav z Evropo. Ameriški promet z bojujočimi se državami je že znatno padel, z nevtralci pa narašča. Posebno se je povečal promet s skandinavskimi in južnoameriški državami. Izvoz v Dansko, Švedsko in Norveško je dosegel v septembru 24,7 proti 14,7 milijona dolarjev v lanskem septembru, narasel je torej za 67%. V Južno Ameriko je v istem času narasel izvoz iz USA za 11 milijonov dolarjev.

S 1. decembrom se je uvedel iz zadnje vojne znani »navicert-sistem« za zvezo z USA. Skandinavske ladje dobijo že v Ameriki vse potrebne angleške papirje, da so nevtralne in jih ne zadevajo vsi predpisi tihotapstvene kontrole. Isti sistem bo priznan tudi za izvoz z Belgijo, Estonko, Finsko, Nizozemsko, Letonsko, Litvo in Italijo. S tem odpade natančnejša kontrola in se prihrani čas.

Izvoz iz USA v Nemčijo je padel od skoraj 7 milijonov dolarjev v avgustu že v septembru na komaj 670.000 dolarjev, nemški izvoz v USA pa v istem času od 3,7 na 1,8 milijona dolarjev. Ta razlika v primeri s skandinavskim prirastkom je dala Angliji povod, da obtožuje Skandinavce tihotapstva, češ da nevtralne tvrdke pošiljajo bla-

go v Nemčijo preko Danske in Švedske, kar seveda te dve odločno zanikata. Danska dokazuje, da je prodala Nemcem samo več domačih izdelkov; švedski izvoz pa se je celo zmanjšal. Skandinavija najbrže kupuje zdaj več vrst blaga v Ameriki, ker jih ne more dobiti v drugih državah.

Pošiljke orožja

Prav naglo pa se razvija trgovina z ameriškim vojnimi blagom in sicer tudi za nevtralne države. V oktobru je narasel izvoz orožja iz USA na dvakratno vsoto normalnih zadnjih mesecev in je dosegel vrednost 9,3 milijona dolarjev, čeprav je takrat še veljal nevtralnostni zakon. V vseh desetih mesecih je znašal ta izvoz celo 50 milijonov dolarjev. Gre po večini za izvoz letal, strojev in nadomestnih delov. Sama Finska je uvozila v oktobru za skoraj en milijon dolarjev orožja iz USA, enako Švedska, ki je poleg tega kupila dosti civilnih letal. Turčija je kupila dvakrat toliko letal in tudi precej municije (bomb in granat), malo manj Nizozemska in njene kolonije, Japonska nič, a Kitajska je kupila za skoraj štiri milijone dolarjev, od tega 2,3 mil. dolarjev letal.

Zaradi izvoza v Francijo in Anglijo, ki je zdaj prost tudi glede vojnih dobav, bo najbrže narasel severoameriški izvoz daleč nad oktobrskega, ki je skupno dosegel 323 milijonov dolarjev. Večina tovarna za letala in motorje se bo morala povečati in tvrdke bodo izdale nove delnice za financiranje tega povečanja.

Doma in po svetu

Podpredsednik vlade dr. Maček je izročil knežinji Olgi kot predsednici zimске pomoči 50.000 din kot svoje darilo.

Ban dr. Šubišić je sklenil, da bo eden njegovih tajnikov musliman. Zastopnik Madžarov v Jugoslaviji bivši senator Varady je v Subotici izjavil novinarjem, da je nujno potrebno, da se sodelovanje med Madžarsko in Jugoslavijo poveča. V ta namen bi bilo tudi potrebno, da se madžarski manjšini v Jugoslaviji prizna njen minimalni program, ki obsega naslednje zahteve: 1. Dovolj naj se ustanovitev madžarske politične stranke. 2. V davčne odbore naj se imenujejo tudi madžarski člani. 3. Madžarom naj se dovolj slična kulturna organizacija kakor nemški Kulturbund. Varady je pozval Madžare, naj upajo, da bodo te njihove zahteve tudi sprejete.

Glasilo jugoslovanske muslimanske organizacije »Pravda« v Sarajevu je prenehalo izhajati. »Pravda« je bila najprej glasilo muslimanov, ki so bili za JRZ, pozneje pa je postala glasilo dr. Behmena. Ni znano, če bo začela »Pravda« znova izhajati.

Prostozidarska loža »Jugoslavija« je odgovorila v »Novostih« z dolgim člankom na novoletno izjavo dr. Korošca v »Slovenec«. Loža pravi v svojem odgovoru, da odgovarja samo državniku dr. Korošču, ki je bil trikrat tudi notranji minister in ki bi moral v arhivih notranjega ministrstva prečitatii pravila lože. V svoji izjavi loža zlasti zavrača trditve, da bi bilo njeno delo v katerem koli pogledu škodljivo za Jugoslavijo.

Trbiž bo prenehal biti nemško mesto, ker so se vsi Nemci iz Trbiža in Kanalske doline izjavili za Nemčijo in se bodo zato morali izseliti. Nemške oblasti jih bodo naselile na Poljskem, da pomagajo pri germanizaciji dežele. Tudi Slovenci iz Kanalske doline so glasovali za Nemčijo, a so Italijani to glasovanje razveljavili, ker za Slovence ni veljalo to glasovanje.

Po kratki bolezni je umrl v Ribnici dekan Anton Skubic, Celič 25 let je bil dekan v Ribnici ter se mnogo uveljavil tudi v slovenskem javnem življenju. — V Sošanju je umrl odvetnik dr. Fran Mayer. — Bodi obema ohranjen lep spomin.

SKAD »Zarja« je Narodni odbor Katoliške akcije v Sloveniji črtal iz seznama pomožnih sil Katoli-

ške akcije, ker da je rušilo katoliško edinstvo. Tako poroča zadnji »Slov. delavec«, ki je ves posvečen Jug. strokovni zvezi.

Banska uprava v Zagrebu je prepovedala nadaljnje izhajanje tednika »Seljačka misao«.

Število policijskih stražnikov v Zagrebu bo zvišano na 1000 mož. Člani hrvatske Gradjanske zaštite se bodo sprejemali v policijske šole.

Naši jarniki so morali zaradi pomanjkanja premoga zelo omejiti pomorski promet. Na intervencijo bana dr. Šubišića pa bodo dobile paroplovne družbe potrebne količine premoga.

Tvornici letal »Ikarus« in »Zmaj« v Zemunu sta odpustile vse hrvatske delavce. Organizacija HSS v Zemunu se je za odpuščene delavce zavzela.

Lublinski škof Fulman je bil od Nemcev aretiran. Prav tako tudi cela vrsta drugih visokih katoliških poljskih duhovnikov.

Celo vrsto športnih prireditev v korist Finske bodo priredili v Ameriki. Predsednik odbora za pomoč Finske Hoover je izjavil, da bo skušal doseči, da bodo dale te prireditve 5 milijonov dolarjev čistega dobička.

V Parizu se je ustanovila poljska univerza v tujini.

Težke bombnike s po 35 ton teže so začeli izdelovati v USA. Vsak tak bombnik bo imel nekaj topov in 16 strojnič.

Italijanski listi poročajo o velikih nemirih, ki da so nastali v Leningradu in Moskvi zaradi pomanjkanja živil.

Italijanska vlada je izdala dekret, s katerim se dovoljuje rekvizicija 114 motornih ribiških in trgovskih pomožnih ladij.

Mehiški parlament je soglasno sprejel resolucijo, ki ugotavlja, da je Sovjetska Rusija napadla Finsko. Nato je začel razpravljati o razpustu komunistične stranke.

Ze v 24 urah barva, plesira in kemično sušni obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH
Poljanski nasip 4-6, Selenburgova ul. 3
Telefon št. 22-72.

Stanovanjske hiše, hiše s trgovino in gostilno in vile na Bledu proda Kmetska posojilnica v Ljubljani.